

INSTITUT ZA ŠUMARSTVO I DRVNU INDUSTRIJU — BEOGRAD

INSTITUTE OF FORESTRY AND WOODWORKING INDUSTRY — BEOGRAD

ZBORNİK RADOVA

COLLECTION

TOM 30 — 31

YU ISSN 0351-9147

BEOGRAD

1988.

INSTITUT ZA ŠUMARSTVO I DRVNU INDUSTRIJU — BEOGRAD

INSTITUTE OF FORESTRY AND WOODWORKING INDUSTRY — BEOGRAD

ZBORNIK RADOVA

COLLECTION

TOM 30 — 31

YU ISSN 0351-9147

BEOGRAD
1988.

INSTITUT ZA ŠUMARSTVO
I DRVNU INDUSTRIJU
BEOGRAD

Redakcioni odbor:

DR DARINKA KITIĆ
Dr LJUBISAV MARKOVIĆ
Dr RADOVAN MAROVIĆ
Dr JELICA POPOVIĆ
Mr VELIMIR VELJKOVIĆ

Glavni i odgovorni urednik:

Dr NADA VESELINOVIĆ

Urednik — lektor:

MILUTIN VUJOVIĆ

Prevodilac na engleski jezik:

Dr MILUTIN JOVANOVIĆ

Korektura:

izvršili autori

Štampanje ove publikacije sufinansira
Republička zajednica nauke Srbije

Uredništvo:

Beograd, Kneza Višeslava 3

Štampa:

Zavod za kartografiju „GEOKARTA”,
Beograd, Bulevar vojvode Mišića 39

SADRŽAJ — CONTENTS

M. Dražić, M. Ratknić, V. Bratić, V. Čokeša:

UTICAJ PROREDA NA STANJE, STABILNOST I PROIZVODNOST KULTURA BELOG BORA (PINUS SILVESTRIS L.) NA BUKOVOM STANISTU — — — — —	5
Influence of thinnings on state, stability and productivity of scots pine (Pinus silvestris L.) plantations on a beech site — — — — —	18

M. Dražić, M. Ratknić, V. Čokeša:

STANJE I RAZVOJ KULTURA BELOG BORA (PINUS SILVESTRIS L.) NA STANIŠTIMA SMRCE SUMSKOG KOMPLEKSA GOLIJA — — — — —	21
State and development of scots pine (Pinus silvestris L.) plantations on spruce sites of the forest complex of Golija — — — — —	43

V. Bratić, D. Marković, S. Radojičić:

UTICAJ VRSTE DRVEĆA I NACINA PRIPREME ZEMLJISTA NA USPEH LETNJE SADNJE KOD POSUMLJAVANJA IBARSKE KLISURE — — — — —	45
Study of the influence of tree species and soil preparation on the success of summer afforestation of Ibar Gorge — — — — —	59

Lj. Marković, V. Lavadinović, B. Grbović:

PRILOG PROUCAVANJU TERMICKOG REZIMA STANIŠTA JUŽNIH I JUGOZAPADNIH EKSPOZICIJA IBARSKE KLISURE — — — — —	61
Contribution to the study of thermic regime of the sites of southern and southwestern slopes of Ibar Gorge — — — — —	73

D. Vilotić, N. Veselinović, J. Popović, M. Veselinović:

KOMPOSTIRANA KORA LIŠĆARSKIH VRSTA KAO SUPSTRAT ZA PROIZVODNJU SUMSKIH SADNICA — — — — —	75
Composted bark of broadleaved trees as substratum for forest seedling production — — — — —	80

M. Veselinović:

UTICAJ PRIHRANJIVANJA MINERALNIM ĐUBRIVOM NA KVALITET SEJANACA BELE LIPE (TILIA TOMENTOSA MOENCH.) — — — — —	81
Influence of mineral fertilizers on the quality of saplings of silver basswood (Tilia tomentosa Moench.) — — — — —	86

Lj. Marković i D. Marković:

KORELACIONA VEZA IZMEĐU POJEDINIHI BILJNIH ORGANA OBICNE SMRČE (PICEA ABIES KARST.) GAJENIH NA RAZLICITIM SUPSTRATIMA — — — — —	87
Corelation link between some plant organs of norway spruce (Picea abies Karst.) Grown on different substrata — — — — —	101

J. Popović, N. Veselinović:

PRELIMINARNA ISPITIVANJA POJAVE SUŠENJA U KULTURI PINUS STROBUS NA MEHANIČKI OSTECENIM ZEMLJISTIMA — — — — —	103
Preliminary investigation of dieback in a Pinus strobus plantation on mechanically damaged soils — — — — —	1100

M. Marović:

POJAVA SUŠENJA SEQUOIADENDRON GIGANTEUM L. NA AVALI — — — — —	111
Dieback of Sequoiadendron giganteum L. on the mountain of Avala — — — — —	118

S. Bojović:

PRILOG POZNAVANJU RAZVICA HERMESA NA SMRČI I MOGUĆNOST SUZBIJANJA — — — — —	119
Contribution to the cognition of chermes development on spruce and possibilities of its control — — — — —	122

V. Golubović-Čurguz:	
ISPITIVANJE UTICAJA PREVENTIVNIH TRETIRANJA NA ZASTITU I KVALITET SEJANICA DUGLAZIJE U KONTEJNERSKOJ PROIZVODNJI — — — — —	123
Study of the influence of preventive treatments on the production and quality of Douglas-fir seedlings in containerized production — — — — —	131
M. Vasić i S. Bojović:	
MOGUĆNOST SUZBIJANJA BAGREMA U KULTURI SMRČE U MELIORACIJAMA — — — — —	133
Possibility of control of black locust sprouts meliorative plantations of spruce — — — — —	138
Lj. Marković, V. Lavadinović, B. Grbović:	
GENETSKI FOND ČETINARSKIH VRSTA DRVEĆA NA PODRUČJU SRBIJE I FENOTIPSKA VREDNOST STABALA IZDOJENIH SEMENSKIH OBJEKATA — — — — —	139
Genet pool of coniferous tree species in Serbia and phenotypic value of trees in selected seed stands — — — — —	153
D. Todorović, D. Marković:	
PROIZVODNE MOGUĆNOSTI BUKOVO-JELOVIH ŠUMA NA POBIJENIKU — — — — —	155
Production possibilities of beech — fir forests on mountain of Pobijenik — — — — —	162
V. Stamenković, M. Vučković, M. Ratknić:	
STANJE I PROIZVODNOST PRAŠUMSKE SASTOJINE BUKVE REZERVATA „VINA-TOVACA“ — — — — —	163
Status and productivity of virgin beech stands of "Vinatovača" reservation — — — — —	171
M. Ratknić, M. Dražić, D. Marković:	
DVOULAZNE ZAPREMINSKE TABLICE ZA KULTURE BELOG BORA (PINUS SIL-VESTRIS L.) — — — — —	173
Two — inlet volume tables for Scots pine plantations — — — — —	177
Lj. Marković:	
METOD BRZE PROCENE LISNE POVRŠINE OBICNOG ORAHA (JUGLANS REGIA L.) U POLJSKIM USLOVIMA — — — — —	179
Method for quick evaluation of leaf area Persian walnut (Juglans regia L.) in fields conditions — — — — —	185
V. Vrcelj-Kitić:	
PRVA ISKUSTVA U INTRODUKCIJI JAPANSKE SMRČE (PICEA KOYAMAI SHIRASAWA) U SRBIJI — — — — —	187
First experiences in introduction of Japanese spruce (Picea koyamai Shirasawa) in Serbia — — — — —	195
D. Dražić:	
UTICAJ PRIMENE STIMULATORA RASTA NA OZILJAVANJE REZNICA NEKIH DEKORATIVNIH VRSTA I KULTIVARA ČETINARA I LISCARA — — — — —	197
Study of the influence of growth substances on rooting of cuttings of some decorative species cultivars of coniferous and broadleaved trees — — — — —	208
A. Mančić, D. Vilotić, M. Veselinović:	
OZILJAVANJE ČETINARA POD PLASTICNOM FOLIJOM U ZATVORENOM PROSTORU — — — — —	209
Rooting of conifer cuttings under plastic in plastic house — — — — —	214
B. Vučković i I. Vitas:	
POTENCIJALNI VEGETIČKI MODELI CENTRALNIH GRADSKIH ZONA BEOGRADA SA NOVIM KONCEPCIJSKIM OSNOVAMA PLANIRANJA UREĐIVANJA GRADA ZELENILOM — — — — —	215
New potential vegetation models of the central urban zones of Belgrade and new conceptions for planning green growth in the city — — — — —	221
Ž. Radosavljević:	
REALNI GODISNJI PRIRAŠTAJ KOD DIVLJE SVINJE U RAVNICARSKIM I BRD-SKIM LOVIŠTIMA — — — — —	223
Real annual increase in boards in low and highland hunting areas — — — — —	231

Oxf. 156.2 : 599.731.1 *Sus scrofa*

**REALNI GODIŠNJI PRIRAŠTAJ KOD DIVLJE SVINJE
U RAVNIČARSKIM I BRDSKIM LOVIŠTIMA**

Živko Radosavljević

UVOD

Svinja divlja — *Sus scrofa scrofa* (Linnè 1758) je naša lovna divljač. Naučna podela svinju divlju razvrstava u kolo Svitkovci-Chordata, potkolo Kičmenjaci-Vertebrata, klasa Sisari-Mammalia, red Papkari-Artiodactyla, podred Nepreživari-Suiformes (Nonruminantia), familija Sviije-Suidae rod Svinje-Sus i vrsta Svinja divlja-*Susscrofa*. Naučna sistematika deli familiju svinje divlje u pet rodova i osam vrsta. Razlikuje se više podvrsta-geograskih pasmina (Thalerton, W. Trense 1956).

Zakon o lovstvu svinju divlju razvrstava u lovostajem zaštićenu divljač sa izuzetkom Zakona o lovstvu SR Bosne i Hercegovine i SR Crne Gore. Lovstvo svinju divlju razvrstava u dlakavu krupnu divljač.

Na području Jugoslavije rasprostranjena je podvrsta: Jugoslovenska divlja svinja — *Sus scrofa reiseri* (Bolkay 1925), koja se meša na Zapadu sa podvrstom: Srednjeevropskom divljom svinjom — *Sus scrofa scrofa* (Linnè 1758) i na Jugoistoku sa podvrstom: Jugoistočnom divljom svinjom — *Sus scrofa atila* (Thomas 1912).

Divlja svinja se u poslednjih dvadesetak godina proširila gotovo u sve krajeve Jugoslavije, pa je sada prisutna i tamo gde je nekada nije bilo ili se pojavljivala vrlo retko, najčešće u prolazu. Brzo zauzimanje i proširenje životnog prostora omogućeno je divljoj svinji u prvom redu velikom reproduktivnom moći, suzbijanjem svinjske kuge i izvanrednom sposobnošću prilagođavanja uslovima staništa.

Divlja svinja je atraktivna lovna divljač i kao takva daje izvanredne ekonomske efekte u lovištu kroz trofejni odstrel i prodaju mesa. Zbog

Živko Radosavljević, dipl. inž., Institut za šumarstvo i drvenu industriju, Beograd.

toga, i sve češće prisutnost u lovištima, nameće se potreba poklanjanja veće pažnje ovoj divljači.

Vrlo važan elemenat u gazdovanju divljom svinjom je realni godišnji priraštaj, koji po nekim autorima iznosi 2, 3, 4, pa i više prasadi po jednoj krmači (Briedermann 1965. i 1973, Henig 1972, Lvački priručnik 1969, Krže 1982. i 1988). Da bi utvrdili realni godišnji priraštaj divlje svinje prišlo se istraživanju i to:

U uslovima ravničarskih lovišta,

— U uslovima brdskih lovišta.

MATERIJAL I METOD RADA

Objekat rada

Za početna istraživanja realnog godišnjeg priraštaja kod divlje svinje izabrane su dve lokacije u ravničarskim lovištima i jedna u brdskom lovištu.

Prva lokacija u ravničarskom lovištu je na tzv. dunavskoj terasi, nizvodno od Kladova, mz. „JAKOMIR” i ima površinu od 2.500 ha. Nadmorska visina se kreće od 50—156 m. Druga lokacija u ravničarskom lovištu je u Spačvanskim šumama, a na području S.O. Vinkovci i Županja, mz. „SPAČVA-TOPOLOVAC” i ima površinu od 1.500 ha. Nadmorska visina se kreće od 64—93 m.

Lokacija u brdskom lovištu je na severo-istočnim obroncima planine Miroč, na području S.O. Kladovo, mz. „KOSOVICA-MANASTIRIČKI GAJ” i ima površinu od 1.000 ha. Nadmorska visina je od 142—450 m.

Lokacija „Jakomir” se nalazi na desnoj obali Dunava između naselja Kladovo, Milutinovac i Vajuga. To je tipična dunavska terasa ispresekana potocima i jarugama. Najveći i najvažniji potoci su Jakomir, Valja Satuluj i Islam i u njima ima vode u toku cele godine. Na ovoj lokaciji ima više uređenih i neuređenih izvora ispod kojih su stvorene veće ili manje zabarene površine obrasle bujnom vegetacijom. Celo područje je obraslo šumom hrasta, cera, jasena, lipe, bukve i dr. vrstama lišćara. Sprat šiblja je raznovrstan i pored niza vrsta bogat drenom, glogom, trnjinom i leskom, koje daju plodove za ishranu divljači. Šume su poreklom iz panja, starosti od 6—80 godina i ravnomerno su raspoređene na celoj površini lokacije. Na obali Dunava, oko ritova i u proširenim dolinama potoka je vrba i topola, a u jarugama kulture bagrema i crnog bora. Šume, šikare, ritovi i neobrađivo zemljište zauzima 65% površine. Preostali deo su njive, vinogradi, voćnjaci i livade. Najveći deo površina je društvena svojina, pa je uznemiravanje divljači vrlo malo. Divljač ima dovoljno hrane biljnog i životinjskog porekla, kvalitetne vode za piće i kaljužanje, kao i dobar zaklon u toku cele godine, što pruža vrlo povoljne uslove za život i razvoj populacija divlje svinje.

Lokacija „Spačva-Topolovac” se nalazi na levoj obali Save, južno od savremenog puta Beograd-Zagreb između naselja Lipovac, Soljani i Spačva. 80% površine je obraslo tipičnom šumom hrasta lužnjaka i jasena. Pored hrasta i zasena prisutne su vrste grab, cer, brest, divlja jabuka i kruška, divlja trešnja, klen i dr. vrste lišćara. U depresijama, uz vodotoke i kanale je vrba i topole. Ima nešto kultura topola, crnog obraha, bagrema i američkog jasena. Sprat šiblja je bogat vrstama, a dren, glog, leska, kupina, trnjima i zova daju obilje plodova za ishranu divljači. Teren je ravan, a u depresijama je vrlo razvijena ritska vegetacija, sa bogatim životinjskim svetom. Najniži delovi lokacije su redovno plavljeni vodama Save, Spačve i Studve. Deo površina prema naseljima je pod poljoprivrednim kulturama — pšenica, kukuruz, soja, šećerna repa, uljna repica i dr. Na ovoj lokaciji uslovi za život i razvoj populacija divlje svinje su među najpovoljnijim u Jugoslaviji.

Lokacija „Kosovica-Manastirički Gaj” se nalazi na desnoj obali Dunava između naselja Manastirica, Petrovo Selo, Novi Sip i akumulacije HE „Đerdap”. Pravcem Sever-Jug skoro po sredni lokacije protiče reka Kosovica u koju se sa obe strane uliva više potoka. Kosovica ima uvek dovoljne količine vode, a potoci presušuju i za vreme slabijih suša. Strane Kosovice i potoka su strme, obrasle šumom hrasta, cera i bukve sa primesama graba, jasena, žešlje, trepetljike, divlje kruške, divlje jabuke. U spratu šiblja dren, glog, trnjina, kupina i leska daju plodove za ishranu divljači. Zeljaste vrste u toku letnjeg perioda su mahom osušene i ne zadovoljavaju potrebe divljači.

S obzirom na strukturu zemljišta, klimatske uslove i vegetaciju na području lokacije se oseća nedostatak hrane životinskog porekla. U neposrednoj blizini ove lokacije su polja sa poljoprivrednim kulturama, a unutar same lokacije ima napuštenih voćnjaka-šljivara.

Ucelini posmatrano uslovi za život i razvoj populacija divljih svinje na ovoj lokaciji su srednje povoljni do povoljni.

Metod rada

U cilju zadržavanja što većeg broja divljih svinja na odabranim lokacijama u periodu istraživanja primenjena je dopunska ishrana i pojačana zaštita u vreme reprodukcije. Na lokaciji „Spačka-Topolovac” dopunska ishrana se obavlja stalno. Za prehranu je korišćen kukuruz, otpad dobijen pri doradi semena žitarica, koncentrovana hrana, stočna repa, a pri hvatanju je dodavana riba, koja nije za ljudsku upotrebu.

Osmatranjem na navedenim lokacijama u periodu od 1981—1987. godine utvrđena su mesta zadržavanja, ishrane i prelaza divljih svinja. Na ispasištima, prelazima, stazama i prilazima hranilištima postavljene su specijalne mreže za hvatanje. Mreže su postavljene po površini zemlje, tako da divljač kada se nađe na mreži aktivira dodirom posebni mehanizam, koji podiže mrežu zajedno sa divljači. Divljač uhvaćena na ovaj način ostaje u mreži u upravnom položaju, jer joj noge vise kroz okca mreže, ne trpi povrede, nema stresa i vrlo lako joj se prilazi radi postavljanja

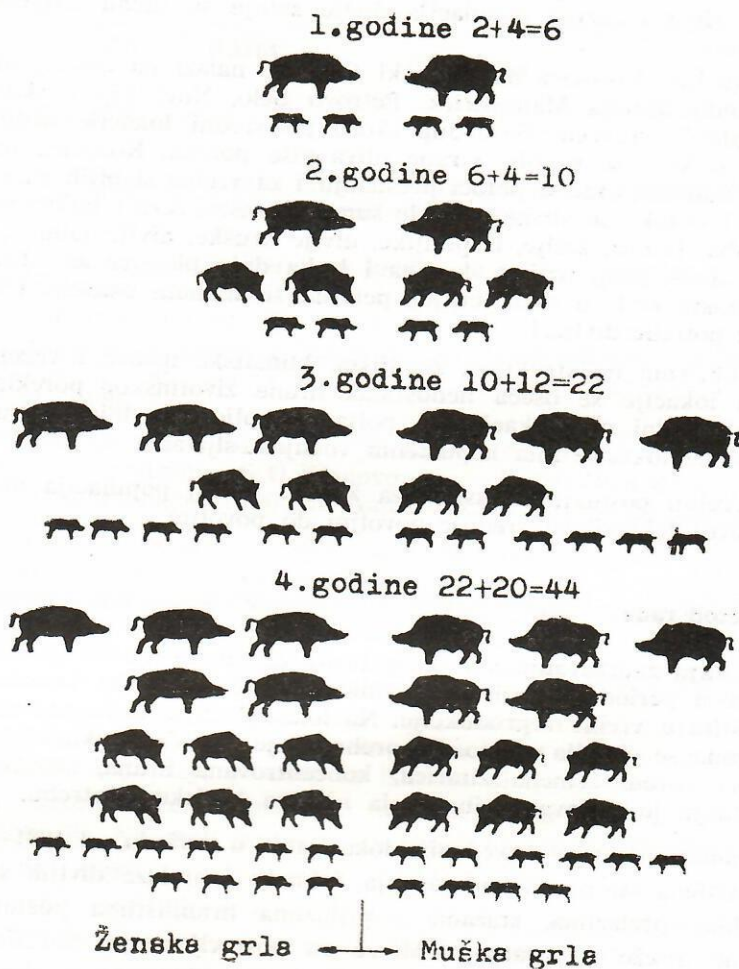
ŠEMATSKI PRIKAZ REPRODUKCIJE — RAZMNOŽAVANJA

DIVLJE SVINJE — *SUS SCROFA L.*

Odnos polova: 1:1

Uslovi staništa: povoljni

Prirast: 4 praseta po oplođenoj krmači

belege i potrebnih merenja. Pored mreža korišćene su postojeće hvataljke i hranilišta-hvataljke za prasad.

Radi praćenja uhvaćenoj divljači su postavljene belege sa brojevima. Belege su postavljene specijalnim kleštima-jedan tip belega i rukom-drugi tip belega. Prvi tip belega je bolji, jer nisu registrovana gubljenja postavljenih belega i više godina, ali se ne proizvodi kod nas i skuplji je od drugog tipa, koji se proizvodi kod nas, ali su registrovana gubljenja postavljenih belega. Na lokaciji „Jakomir” i „Kosovica-M. Gaj” korišćen je drugi tip belega. Belege sa brojem su postavljene na donju stranu uva divlje svinje sa brojem okrenutim prema unutrašnjoj strani uva.

U tabeli 1 vidi se broj krmača, broj oprasene prasadi i broj obeležene prasadi na sve tri lokacije, koja su uključena u istraživanje.

Kontrola obeleženih grla vršena je na hranilištima, pojilištima, ispašištima, prelazima, stazama, pronalaženjem uginule prasadi, odstrelom i hvatanjem žive prasadi. Bolesna, zaostala u porastu prasad je odsteljavana u toku celog perioda istraživanja, a normalno razvijena i zdrava prasad u vremenu od 15. jula do kraja avgusta tekuće godine.

REZULTAT RADA I ANALIZA

Praćenjem, odstrelom i hvatanjem žive prasadi na sve tri lokacije došlo se do pokazatelja, koji su prikazani u tabeli 1 i 2. Na lokaciji „Jakomir” u 1981. god. 16 krmača je oprasilo 35 prasadi — 30 je obeleženo, 2 su odmah usmrćena, a 3 nisu uhvaćena; u 1982. god. 4 krmače su oprasile 29 prasadi — 22 su obeležena, 5 je odmah usmrćeno, a 2 nisu uhvaćena i u 1983. god. 5 krmača je oprasilo 29 prasadi — 24 su obeležena, 3 su odmah usmrćena, a 2 nisu uhvaćena. Na lokaciji „Spačva-Topolovac” u 1985. god. 5 krmača je oprasilo 31 prase — 27 je obeleženo, 1 je odmah usmrćeno, a 3 nisu uhvaćena, u 1986. god. 5 krmača je oprasilo 30 prasadi — 26 je obeleženo, 1 je odmah usmrćeno, a 3 nisu uhvaćena i 1987. god. 4 krmače su oprasile 25 prasadi — 21 je obeleženo, a 4 nisu uhvaćena.

Na lokaciji „Kosovica-M. Gaj” u 1982. god. 5 krmača je oprasilo 25 prasadi — 19 je obeleženo, 1 je odmah usmrćeno, a 5 nije uhvaćeno; i u 1983. god. 4 krmače su oprasile 18 prasadi — 16 je obeleženo, a 2 su odmah usmrćena.

Kod obeležene i odmah usmrćene prasadi odnos polova se kretao u granicama 1:0.84—0.92 u korist muške prasadi, što je u granicama ranije utvrđenih odnosa za područje Srednje Evrope (Briedermann 1971, Lovački priručnik 1969, Krže 1982. i 1988).

Prilikom hvatanja sva teže povređena i zakrčljala prasad su odmah usmrćena, jer se pošlo od pretpostavke da neće preživeti prve mesece života. Jedan broj prasadi nije uhvaćen i obeležen, ali je registrovan kao oprasen.

Starost prasadi je utvrđena na osnovu belega sa brojem, a kontrola starosti je vršena metodom utvrđivanja starosti preko izmene mlečnog u trajno zubalo (Briedermann 1965, Krže 1988).

Tabela 1.

Tabelarni prikaz broja krmača, oprašene i registrovane prasadi divlje svinje

Godina	Broj krmača	Vreme prašenja	Broj prasadi	Datum hvatanja i brojeva belega	Napomena
Lokacija „JAKOMIR” — ravničarsko lovište					
1981.	6	od 20. 03. do 09. 04.	35	od 26. 03.—19. 04. 0319-0348-30 kom.	3 ne uhv. 2 usmrćena
1982.	4	od 18. 03. do 07. 04.	29	od 22. 03.—15. 04. 0350-0371-22 kom.	2 ne uhv. 5 usmrćeno
1983.	5	od 24. 03. do 08. 04.	29	od 25. 03.—15. 04. 0372-0394-24 kom.	2 ne uhv. 3 usmrćena
Svega:	15		93	76	7 ne uhv. 10 usmrćeno
Lokacija „SPAČVA-TOPOLOVAC” — ravničarsko lovište					
1985.	5	od 12. 03. do 03. 04.	31	od 19. 03.—22. 04. 00201,00231-27 kom.	3 ne uhv. 1 usmrćeno
1986.	5	od 11. 03. do 03. 04.	30	od 20. 03.—12. 04. 00250-00275-26 kom.	3 ne uhv. 1 usmrćeno
1987.	4	od 21. 03. do 06. 04.	25	od 30. 03.—14. 04. 00276-00297-21 kom.	4 ne uhv.
Svega:	14		86	74	10 ne uhv. 2 usmrćeno
Lokacija „KOSOVICA — MANASTIRIČKI GAJ” — brdsko lovište					
1982.	5	do 23. 04. od 28. 03.	25	0395-0413-19 kom. od 25. 03.—29. 04.	1 usmrćeno 5 ne uhv.
1983.	4	od 03. 04. do 13. 04.	18	od 14. 04.—23. 04. 0414-0429-16 kom.	2 usmrćena
Svega:	9		43	35	5 ne uhv. 3 usmrćena

Tabela 2.

Tabelarni prikaz rezultata istraživanja realnog priraštaja divlje svinje

Godina	Brojevi belega	Broj prasadi — komada uginule odstrelj. uhvaćene			Napomena
Lokacija „JAKOMIR” — ravničarsko lovište					
1981.	od 0319	11	9	11	4 bez br.
	do 0348				3 ne reg.
1982.	od 0350	6	11	11	7 bez br.
	do 0371				2 ne reg.
1983.	od 0372	8	5	14	6 bez br.
	do 0394				2 ne reg.
S v e g a:		25	25	36	17 bez br. 7 ne reg.

Lokacija „SPAČVA-TOPOLOVAC” — ravničarsko lovište					
1985.	od 00201	8	4	18	4 bez br.
	do 00231				1 ne reg.
1986.	od 00250	6	4	15	3 bez br.
	do 00275				3 ne reg.
1987.	od 00276	6	4	13	2 bez br.
	do 00297				1 ne reg.
Svega:		20	12	46	9 bez br. 5 ne reg.

Lokacija „KOSOVICA-MANASTIRIČKI GAJ” — brdsko lovište					
1982.	od 0395	6	5	11	5 bez br.
	do 0413				1 ne reg.
1983.	od 0414	4	4	9	4 bez br.
	do 0429				4 ne reg.
Svega:		10	9	20	9 bez br. 5 ne reg.

Registrovana i obeležena prasad, koja nije odstreljena, pronađena uginula ili uhvaćena do kraja avgusta tekuće godine utvrštena je u obračun priraštaja sa 50%.

Istraživanjem na ove tri lokacije utvrđen je realni godišnji (prosečni) priraštaj i to:

- na lokaciji „Jakomir” 3.75 prasadi po jednoj krmači,
- na lokaciji „Spačva-Topolovac” 4.30 prasadi po jednoj krmači i
- na lokaciji „Kosovica-M. Gaj” 3.55 prasadi po jednoj krmači.

ZAKLJUČAK

Istraživanja realnog godišnjeg priraštaja na odabranim lokacijama u prirodnim uslovima naših lovišta su pokazala:

1. Da realni godišnji priraštaj zavisi u prvom redu od količine i kvaliteta hrane, klimatskih uslova u doba reprodukcije i zdravstvenog stanja divljači i da je različit u pojedinim godinama na istoj lokaciji.

2. Da su gubici najveći u prvim mesecima života prasadi.

3. Da u povoljnim uslovima naših lovišta uz minimalnu zaštitu i povremeno davanje medikamenata (Panacur) realni godišnji priraštaj u proseku iznosi 4.00 prasadi po jednoj krmači, koja učestvuje u parenju.

4. Da sa prosečnim realnim godišnjim priraštajem od 4.00 praseta po jednoj krmači treba računati pri izradi lovnoprivrednih osnova i planova gazdovanja divljom svinjom u našim otvorenim lovištima, jasno uz potrebne korekcije zavisno od konkretnih uslova u pojedinom lovištu.

LITERATURA

- Briedermann L.: „Die Alterbestimmung erlegten Schwarzwildes” — 1965.
„Das Schwarzwild” — Berlin 1971. i 1973.
- Haber A.: „Džik” — Varšava 1968.
- Henig R.: „Schwarzwild” — Biologie, Verhalten, Hege und Jagd-München 1981.
- Haltenroth/Trense.: „Das Groswild der Erde und seine Trophäen”, Bonn-München-Wien 1956.
- Krže B.: „Divlja svinja” — Ljubljana 1982, Sarajevo 1988.
- Lovački priručnik — Zagreb 1969.
- Sneathlage K.: „Das Schwartzwild” — Naturbeschreibung, Hege, Jagd — Hamburg und Berlin 1963.

REAL ANNUAL INCREASE IN BOARS IN LOW- AND HIGHLAND HUNTING AREAS

Summary

The boar — *Sus scrofa* (Linné 1758) with subspecies which live on the territory of Yugoslavia is a very important hunting game spread throughout our country. Since according to different authors the data on their increase vary in a large diapason from 1.5 to 5 pigs (and even more), the investigation was made to establish the real increase in our low- and highland hunting areas. This investigation has shown that in natural conditions of suitable sites, in addition to a minimum protection in reproduction period and application of the preparation "Panacur", the real annual increase was 4 pigs per mated sow.

The obtained results are especially usable in elaboration of long-term and annual hunting management plans and other silvicultural measures for preserving this species in organized hunting areas.

M. J.